

מקורות לעיון במס' שבת: פרק ר"א דמילה

דף טו

מ. זילברמן

טבת תשע"ד

(קל"ז): עמידה למצות מילה ומילה כהקרבנות קרבן. איתא בגמ' העומדים אומרים כשם שנכנס לברית וכו', ע"כ. וכתב המרדכי (סי' תכ"ב) שהמהר"ם הי' עומד בשעה שמלין תינוק והביא ראיה מגמ' זו. ובטור (יו"ד סי' רס"ו) הביא מבעל העיטור, "מנהג שאבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו כדאמרינן (תענית כז.) לגבי קרבן איפשר שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו". וכן פסק השו"ע (שם ס"ט), "אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו". וכתב הגר"א שם (סק"מ), "שהמילה הוא דוגמת קרבן כמ"ש במדרש רבה פ' אמור פכ"ז". וז"ל המדרש שם (כז, י), "א"ר יצחק משפט אדם ומשפט בהמה שוים משפט אדם וביום השמיני ימול בשר ערלתו ומשפט בהמה ומיום השמיני והלאה ירצה כלומר אם הבאת לפני קרבן ברצון ובטובה הוא קרבני ואם באונס על כרחך איני מעלה לך שתקריב לפני אלא אשה לה".

ובקשר שבין מילה לקרבן ע"ע בפרקי דר"א (פכ"ח), "וכשנולד יצחק בן שמנת ימים הגיש למילה שנ' וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים מכאן את למד שכל איש שמגיש בנו למילה כאילו כהן גדול מקריב מנחתו ונסכו על גבי המזבח מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו היום שזכה להמול את בנו כאברהם שמל את בנו שנ' וימל אברהם את יצחק בנו וכו'". וכן בבראשית רבה (מו, ה), "ר' ישמעאל אומר אברהם כהן גדול היה שנאמר (תהלים קי) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם וגו'".

ומה שמצינו במדרשים אלו לענין אברהם אבינו מצינו בעוד מדרש לענין כל אב המל את בנו. דאיתא בילקוט שמעוני (בראשית פא), "כך אבינו אברהם עד שלא נמול הפרי שעשה לא היה טוב במעשיו ונפסל מעל גבי המזבח וכשנמול הפרי שעשה טוב במעשיו ונבחר להקריב על גבי המזבח מכאן אתה למד שכל מי שהוא מגיש את בנו למילה כאלו כהן גדול מקריב מנחתו ונסכו על גבי המזבח מכאן אמרו חייב אדם לעשות משתה ושמחה באותו היום שזכה למול את בנו". וכן כתב ברבינו בחיי (לך לך זיג) על דרך הפרקי דר"א, "מצות מילה היא כענין קרבן וכשם שדם הקרבן לכפרה על המזבח כך דם המילה מכפר ועל כן מצותה ביום השמיני כי הקרבן לא יכשר עד יום ח' שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה וכשם שכתוב בקרבן ואכלו אותם אשר כפר בהם שאכילת הקרבן לכפרה כך ישראל עושין סעודה ביום המילה. ועוד גדול כזה יותר מן הקרבן שהקרבן בממונו והמילה בגופו". ודברים דומים בכד הקמח (מילה).

ע"י בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' קמ"ח) שנשאל אם מותר למול עם בתי ידיים משום נקיון. והעלה דכיון דמצינו דמילה הוא כעין קרבן אולי אין לעשות כן כמו שמצינו (פסחים נז) דזה בזיון קדשים לעשות עבודה עם בתי ידיים. אך שוב כתב דאין לדמותם, דהתם עשה לכבוד עצמו ואילו בנ"ד רוצה למול בבתי ידיים משום נקיון שלא יזיק לתינוק.

ועי' במנהגי מהרי"ל (ריש מילה הו"ד בדרכי משה סי' רס"ה סי"א) שכתב, "ואמר גדול מצות בעל הברית [כלומר הסנדק] ממצות המוהל מפני שרגליו נדמו למזבח כאילו מקטיר קטרת לשמים. ומאותו טעם כתב רבינו פרץ ע"ה מה שאין כופלין לתת בניו לבעל ברית אחד פעמים ושלוש רק לכל בן בורר בעל ברית אחר". וכן פסק הרמ"א (סי' רס"ה סי"א). ועוד כתב המהרי"ל דמטעם זה יש להקדים את הסנדק לעליה לתורה ביום המילה. והשל"ה כתב שיש למוהל לטבול קודם המילה דוגמת הכהן העובד עבודה.

(קלז:): **ברכת מילת גרים ומצות קבלת גרים**. איתא בגמ' המל את הגרים אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים, ע"כ. ופירש התוס' הרא"ש, "כי נצטוינו לאהוב את הגרים ואי אפשר להיות גר בלא מילה". ומשמע מדבריו דקבלת גרים נכלל במצות אהבת הגר. וזוהי שיטת הר"י אלברצלוני (הו"ד בפירושו הגריפ"פ לספר המצוות להרס"ג סוף עשה י"ט).

בספר קול צופיך להרב יהודה גרשוני (עמ' תק"ג - תק"ה, הביאו הרב גדלי' דוב שווארץ שליט"א בקונטרס אהבת הגר שלו) הביא מספר זהר הרקיע להתשב"ץ (אות כ"ח) שתמה למה לא מנה ר' שלמה אבן גבירול באזהרות שלו את מצות קבלת גרים. והציע הרב גרשוני שזה נכלל במצות אהבת ה'. ועי' בפירושו הגריפ"פ (שם) שכתב דברים דומים. וציין לדברי הרמב"ם (ספר המצוות עשה ג' ע"ש). ובספר משנת הגר (לרב משה קליין ח"ב סי' י"א הע' ע') הביא שיש שדקדקו לא ככה ברמב"ם (פ"ו דעות ה"ד) שכתב, "אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה שתי מצות עשה וכו'", דמשמע דמצות אהבת הגר שייך רק לאחר שנכנס תחת כנפי השכינה.

[ועי' בשו"ת דבר אברהם (ח"ב סי' כ"ה אות א') שהקשה השואל איך מברכין על מילת גרים הלא אין חיוב למול גרים. וכתב הדב"א דאף דאין מילת גרים מצות חיובית מ"מ היא מצות קיומית, ואף על מצוה קיומית מברכין כגון על מצות שחיטה. וכתב דמילת גרים היא הכשר מצוה, דאם מקבלים גר צריך לקבלו בזה האופן הכולל מילתו. וראי' להא דיש בזה קיום במקצת מהא דגר שנתגייר ונימול מקודם (שלא לשם גרות) מיביעא הטפת דם ברית, ואילו גר שנמול לשם גרות אף דאינו ישראל עד שיטבול מ"מ א"צ הטד"ב.]

ועי' ברמב"ם (פ"ג מילה ה"ד) שכתב, "המל את הגרים מברך בא"ה אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים ולהטיף ממנו דם ברית שאלמלא דם הברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת". וזה דלא כהגמ' לפנינו שהביאה ב' ברכות למילת גרים. ועי' בכ"מ שכתב שהרמב"ם אזיל בתר גירסת הרי"ף בגמ'. ובהסבר הדבר כתב, "לפי שאינו גר עד שימול ויטבול ולכן תקנוהו בלמ"ד דלהבא משמע וגם כן אינו כעושה מצוה לאחרים שברכת השבח היא על בריתן של ישראל ולפיכך לא תקנו ברכה למילה לחודה אלא כללו הכל בברכה אחת לפי שדם המילה בריתן של ישראל ועל דם הברית אנו מברכין". הרי לדבריו אין ברכת מילת גרים ברכת המצוה כלל. ואילו להרא"ש שהבאנו דהוי ברכת המצוה מברכין שמים.